

УДК 342.72/.74:[316.772.5:004.774.6БЛОГ]

БЛОГЕР ЯК МЕДІАОСОБА

Карпенко О. І.,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Анотація У статті проаналізовано проект Закону про внесення змін до Закону України «Про інформацію» (щодо поширення масової інформації в мережі «Інтернет»), що стосується визначення поняття «блогер», його прав та обов'язків. Також зроблена спроба розкрити його правовий статус через призму покладених законопроектом обов'язків на блогерів. Визначено деякі недоліки правового регулювання інформаційних відносин.

Ключові слова: Інтернет, блог, блогер, блогосфера, інформаційне право, засоби масової інформації.

Аннотация В статье проанализирован Проект Закона о внесении изменений в Закон Украины «Об информации» (о распространении массовой информации в сети «Интернет»), касающийся определения понятия «блогер», его прав и обязанностей. Также сделана попытка раскрыть его правовой статус через призму возложенных законопроектом обязанностей на блогеров. Определены некоторые недостатки правового регулирования информационных отношений.

Ключевые слова: Интернет, блог, блоггер, блогосфера, информационное право, средства массовой информации.

Annotation This article analyzed the Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine «On Information» (on the distribution media in the «Internet»), concerning the definition of the term «blogger», his rights and duties. It is also attempt is made to disclose its legal status through the prism of the Draft Law assigned duties bloggers. On the basis of this analysis, some of the shortcomings in the legal mechanisms have been identified that regulate information relations.

Key words: Internet, blog, blogger, blogosphere, information law, mass media.

Інформаційні технології стають все більш вагомим чинником змін розвитку як суспільства в цілому, так і кожної окремої людини. Тотальне залучення до «всесвітньої павутини» модифікує спосіб життя – час, який раніше витрачався на себе та на безпосереднє міжособове спілкування, займає Web-сёрфінг, пошук інформації та мережеві контакти. Письмову та усну мову заміщує мова друкована, іконографічна, що особливо відчутно при спілкуванні підлітків і молоді. Такі зміни безпосередньо викликають нові проблеми у різних наукових галузях, зокрема блогосфері.

Разом із тим, міжособове спілкування, листування й ведення щоденників у сучасному інформаційному просторі не зникає, а суттєво трансформується. Сьогодні вже набули широкого суспільного розповсюдження мобільна і IP телефонія, сервіси типу Skype, SMS, e-mail, Viber, соціальні мережі типу «Vkontante», «Odnoklassniki», «Facebook» тощо.

Одним з найновіших явищ у сфері інформаційних технологій є WebLogs або блоги, тобто он-лайніві Інтернет-щоденники. Кожного дня кількість щоденників у світі збільшується на 60-70 тис., однак таких що продовжують стабільно оновлюватись у сотні разів менше.

На початок 2010 року у світі нараховувалося близько 400 млн блогів, з них у російсько-українському сегменті мережі – більше 12 млн (дослідження Technorati і «ФОМ» – фонд общественного мнения) [4].

Виокремлюючи цей сегмент із загального обсягу інформації, спробуємо висвітлити такі фактори: по-

перше, більшість користувачів україномовної частини Інтернету вільно володіють російською мовою (на відміну від англійської) й також є користувачами Ru-нет; по-друге, на сьогодні майже не існує наукових досліджень присвячених вивченню блогосфери Ua-нету; по-третє, середнє співвідношення кількості україномовних сайтів по відношенню до російськомовних (як 5 – 1 й менше до 100), що дозволяє робити висновок про недостатню розвиненість власного національного сегменту.

Проте українська блогосфера, незважаючи на слабку представленість у світовій блогосфері, на кінець 2009 року за даними Яндексa налічувала понад 500 тис. блогів, активними з яких були лише 15 % (оновлювальні хоча б раз на 3 місяці). Найпопулярнішим місцем розміщення українських блогів є livejournal.com, де в травні 2010 року нараховувалося близько 256 тис. користувачів з України [2, с. 627].

Термін «блог» неодноразово був проаналізований у різних наукових джерелах. Так, наприклад, І. М. Рассолів писав, що під блогами необхідно розуміти форму «нережисованого» суспільного діалогу користувачів різних країн. Вони дають можливість організувати громадську дискусію без необхідності збирати публіку в одному місці [10, с. 73]. О. А. Беглова розглядала блоги виключно як засіб комунікації [1, с. 220]. У цьому ж ключі блоги розглядаються С. А. Кузнецовим і І. Г. Оленниковим. Однак, є більш екзотичні підходи, наприклад, О. М. Тарасенкова говорить про те, що блог це не тільки одна з форм самореалізації особистості, а сьогодні блогер претендує на певне звання або нову престижну професію ... Якщо у кого-

небудь вийде стати популярним блогером і отримати відвідуваність від 300-500 користувачів на добу, то з'являється реальна можливість заробляти на контекстній рекламі, продажу посилань або інші доходи [6, с. 81].

Отже, блогер – людина або організація, яка веде блог. Сукупність усіх блогів у мережі називається блогосферою.

Незважаючи на те, що і на сьогоднішній день немає єдності у визначенні блогу, рівно як і законодавець не бажає вирішити суперечки з цієї проблеми, прийнявши на законодавчому рівні таке визначення, Т. І. Рибіна умовно виділяє ознаки блогу: 1) публічність блогу. Під публічністю необхідно розуміти його доступність для необмеженого кола осіб, гласність його діяльності; 2) інформаційна спрямованість, яка має на увазі певні цілі, зокрема: інформування громадян про події, що відбуваються, популярні точки зору і думки, а також творчі результати і т.п. При цьому, важливо відзначити, що така інформація повинна бути соціально спрямованою; 3) відсутність модерації, тобто внутрішнього контролю за розміщеним контентом. Ця ознака впливає з ознак демократичних держав (свобода ЗМІ), а значить і блоги (як частина ЗМІ) теж повинні бути вільними з офіційно проголошеною свободою слова і творчості [11, с. 41].

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про інформацію» (щодо поширення масової інформації в мережі «Інтернет») № 2111 від 12.02.2015 (далі – Законопроект) доповнює Закон України «Про інформацію» статтею 26-1 у такій редакції: «Стаття 26-1. Особливості поширення масової інформації в мережі Інтернет». Як вже зазначалося вище, легального визначення поняття «блог» поки немає, проте в законі дано визначення «блогера». Відповідно до зазначеної статті «власник сайту і (або) сторінки сайту в мережі Інтернет, на яких розміщується масова інформація (далі – блогер), при розміщенні та використанні зазначеної інформації, в тому числі при розміщенні зазначеної інформації на даних сайті або сторінці сайту іншими користувачами мережі Інтернет, зобов'язаний забезпечувати дотримання законодавства України» [9].

Аналізуючи позицію міжнародних організацій щодо блогерської діяльності, виділимо низку ключових рекомендацій, які стосуються блогерства, і можуть бути цікаві українським користувачам.

Відповідно до ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, кожна людина має право безперешкодно дотримуватися своїх поглядів. Кожна людина має право на вільне вираження свого погляду; це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір. Користування передбаченими правами накладає особливі обов'язки і особливу відповідальність. Воно може бути, отже, пов'язане з певними обмеженнями, які, однак, мають встановлюватися законом і бути необхідними: 1) для поважання прав і репутації інших осіб; 2) для охорони державної безпеки,

громадського порядку, здоров'я чи моральності населення [7].

Відповідно до ст. 19 Загальної Декларації прав людини і громадянина, кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів [3].

Проаналізуємо ряд обов'язків, які покладені Законопроектом на блогера:

1) не допускати використання сайту або сторінки сайту в мережі «Інтернет» з метою вчинення кримінально караних діянь, для розголошення відомостей, що становлять державну або іншу спеціально охоронювану законом таємницю, для поширення матеріалів, що містять публічні заклики до здійснення терористичної діяльності або публічно виправдовують тероризм, інших екстремістських матеріалів, а також матеріалів, що пропагують порнографію, культ насильства і жорстокості, і матеріалів, які містять нецензурну лайку;

2) перевіряти достовірність розміщеної загальнодоступної інформації до її розміщення і негайно видаляти розміщену недостовірну інформацію;

3) не допускати поширення інформації про приватне життя громадянина з порушенням цивільного законодавства;

4) дотримуватися вимог законодавства України про референдуми і вибори;

5) не порушувати права і законні інтереси громадян і організацій, в тому числі честь, гідність і ділову репутацію громадян, ділову репутацію організацій [9].

У Законопроекті підкреслюється, що неприпустимим є використання блогу з метою вчинення кримінально караних діянь, для розголошення відомостей, що становлять державну або іншу спеціально охоронювану законом таємницю, для поширення матеріалів, що містять публічні заклики до здійснення терористичної діяльності або публічно виправдовують тероризм, інших екстремістських матеріалів, а також матеріалів, що пропагують порнографію.

Безсумнівно, покладання деяких із перерахованих обов'язків на блогерів – це позитивна тенденція, яка, так чи інакше, якщо і не ставить під державну охорону весь Інтернет, то принаймні, окреслює зони, де всюдозволеність заборонена. Але варто зауважити, що більшість з перерахованих заборон – це дублювання норм з інших нормативно-правових актів. Наприклад, Кримінальним Кодексом України (далі – КК України), передбачена відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (ст.ст. 109-114¹). Поширення в блогі матеріалів, що пропагують порнографію, також є кримінальним злочином (ст. 301 КК України). При цьому норма КК України набагато ширше і поширюється на всі канали зв'язку, а не тільки лише Інтернет-ресурси або блоги, зокрема. Блогера, який так чи інакше «поділитися» інформацією, що становить охоронювану законом таємницю, чекає кримінальне покарання, наприклад: у випадку з державною таємницею – передбачене

ст. 328 КК України; комерційної або банківською таємницею – ст. 232 КК України.

Особливий інтерес викликає також обов'язок блогера, пов'язаний з перевіркою достовірності інформації, що їм розміщується до її розміщення і, в разі її недостовірності зобов'язаний негайно видалити розміщену недостовірну інформацію. Ця норма абсолютно очевидно виводить блогера за межі простого «ремесла» і прирівнює його до повноцінного журналіста, оскільки саме за журналістом закріплено обов'язок перевіряти достовірність їм інформації (ст. 26 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні») [8]. Однак, якщо теоретично цей обов'язок можна було б поставити блогеру, то практично цього робити не слід, оскільки діяльність блогера стане просто неможливою. Будь-який блог – це результат діяльності не одного індивіда, а цілого колективу, оскільки блог складається не тільки з висловлення власної думки автора, а й думки публіки – його читачів. І якщо достовірність своїх слів сам блогер у стані підтверджувати, то сепарувати висловлювання всіх інших користувачів об'єктивно неможливо, а видалення сумнівних, з точки зору блогера коментарів, значить ні що інше як обмеження свободи слова коментують [11, с. 43].

Також заслуговує уваги положення про те, що блогер зобов'язаний розмістити на своєму сайті або сторінці сайту в мережі Інтернет свої прізвище та ініціали, електронну адресу для направлення йому юридично значимих повідомлень. Однак, очевидно, що ця норма суперечить всім основним демократичним засадам: вона суперечить низці статей Цивільного кодексу України (ст. 438), які дають людині можливість займатися творчим процесом, при цьому бути учасником цивільного обороту особисто, під псевдонімом або навіть анонімно. А що є ведення блогу, якщо не творча діяльність? Крім того, аналогічне положення є в Законі України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», зокрема, у статті 26 цього закону зазначено, що журналіст має право поширювати підготовлені ним повідомлення і матеріали за власним підписом, під умовним ім'ям (псевдонімом) або без підпису (анонімно) [8].

Підводячи підсумок проведеному дослідженню, зазначимо, що в Україні позиція законодавця про правовий статус блогера не визначена, а це має істотне значення при застосуванні до нього заходів відповідальності.

Виходячи з усього вищевикладеного, стає очевидно, що законодавець сьогодні досить активно

втручається в регулювання діяльності засобів масової інформації. Однак, таке втручання не повинно відбуватися на шкоду демократичним принципам і базовим основам творчої діяльності. Звичайно, може здатися, що законодавець, бажаючи прийняти ряд норм, які були проаналізовані вище переслідував корисні, добрі наміри: він прагнув мінімізувати чинники поширення небезпечної, забороненої інформації, прагнув мотивувати і підвищити почуття відповідальності у суб'єктів інформаційних відносин. Таким чином, нормативна база, яка становить основу правового статусу блогера потребує зміни і вдосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беглова О.А. Регулирование распространения информации через Интернет: перспективы в России // Известия вузов. Правоведение. – 2010. – № 6. – С. 221-227.
2. Вернік Ю. Блоги як новітні джерела біографічної інформації / Ю. Вернік // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2011. – Вип. 31. – С. 626-632.
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Інтернет статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.raznoblog.com/internet/2009/06/23/internet-statistica-po-rossii/>
5. Как за рубежом следят за гражданами в сети [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kommersant.ru/doc/2324786>.
6. Минбалеєв А.В. Защита персональных данных при осуществлении профессиональной деятельности журналистов // Юрист. – 2011. – № 15.
7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043/conv/para0100#o100
8. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.1992 року № 2782-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2782-12/para0247#o247>
9. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про інформацію» (щодо поширення масової інформації в мережі «Інтернет») № 2111 від 12.02.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=54006
10. Рассолов И.М. Право и Интернет. Теоретические проблемы. – 2-е изд., доп. – Изд-во «Норма», 2009. – 384 с.
11. Рыбина Т. И. Проблемы правового статуса блогера / Т.И. Рыбина // Наука и современность. – 2015. – №40. – С. 40-44.